Mikael Hidén

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA 2.10.2025 KELLO 9.00
HE 40/25vp laiksi vesihuoltolain muuttamisesta

Aluksi pieni muistiinpalautus käsiteltävänä olevan lakiesityksen taustasta. Eräänlaisena alkuvaiheena eduskunnassa oli asiaa ryhtymistä tarkoittavan kansalaisaloitteen tuleminen eduskuntaan. Tämä kansalaisaloite (KAA 2/2020vp) oli otsikoitu ”Vesi on meidän . Kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi” , aloite oli päivätty 31.1.2020 ja aloitteen muodoksi oli merkitty ”Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä”. Aloite lähetettiin valmisteltavaksi maa- ja metsätalousvaliokuntaan. Kansalaisaloitteiden valiokuntakäsittelyssä ei usein päädytä myönteiseen lopputulokseen, mutta tässä asiassa valiokunta päätyi pitkän ja seikkaperäisesti perustellun mietinnön lopuksi esittämään eduskunnalle yhden, aloitteen tavoitteille selvästi myönteisen lausumaehdotuksen (MmVM 11/2021 vp; 10.6.2021). Asian käsitttelyssä eduskunta päätöksessään hyväksyi valiokunnan lausumaehdotusta seuraten seuraavan lausuman (EK 26/2021 vp; 8.9.2021):

”Eduskunta edellyttää, että valmistaessa (Sic!) kansalaisaloitteessa tarkoitettua sääntelyä osana vesihuoltolainsäädännön uudistusta hallitus selvittää laajasti eri sääntelyvaihtoehtoja ja kiinnittää erityistä huomiota sääntelyn suhteeseen kunnalliseen itehallintoon sekä perus- ja ihmisoikeuksista seuraviin vaatimuksiin ja antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen vesihuoltolainsäädännön uudistuksen etenemisestä vuoden 2022 loppuun mennessä”.
Päätöksessä eduskunta lisäksi

”edellyttää kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin sellaisen lainsädännön valmistelemiseksi , jolla varmistetaan kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kiuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa.”

- - - - - - -

Lähetekeskustelussa hallituksen esitys (HE 40/25 vp) on lähetetty maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto. Perustuslakivaliokunnan tehtävänä on siten lausua lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta ja suhteesta kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin (PL 74 §). Mietintövaliokuntana tässä toimivalle maa- ja metsätalousvaliokunnalle taas kuuluu mietintövaliokunnan tavanomainen tehtävä tarkastella mietinnössään lakiehdotuksen yleistä ja yksityiskohdissakin toteutuvaa tarpeellisuutta ja hyvää toimivuutta ja valmistella lakiehdotus yksityiskohtineen täysistunnon päätöksentekoa varten. Lakiehdotuksen yksityiskohtien tarkastelun kuuluminen tällä tavoin erityisesti mietintövaliokunnalle ei tietysti mitenkään vaikuta siihen, että lain perustuslainmukaisuuden tarkastelu saattaa edellyttää lakitekstin yksityiskohtien punnintaa.

– – – – – - -

Lakiehdotuksen perustelut vaikuttavat huolellisesti laadituita. Perusteluihin sisältyy laaja (lähes 16 s.) suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva jakso. Jaksossa on yksityiskohtaisesti ja nähdäkseni myös eri suuntiin viittaavia näkökohtia asianmukaisesti esiintuoden tarkasteltu säännösehdotusten ja niistä muodostuvan kokonaisuuden suhdetta perustuslakiin ja Suomea sitoviin kansainvälisiin velvoitteisiin Jaksossa tarkastellut kysymykset ja niiden suhteen esitetyt näkökohdat eivät nähdäkseni yleensä anna sisältönsä tai kattavuutensa puolesta tässä aihetta mihinkään merkittäviin lisäkommentteihin. Ainoat kysymykset, joissa näyttää olevan aihetta lisätarkasteluun, ovat niitä, joihin on viitattu asiantuntijoille läheteysssä sänköpostikutsussa, kysymyksiä, jotka perustuslaissa lähinnä liittyvät hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle koskevaan PL 124 §:ään ja kysymyksiä, joita on käsitelty PL 124 §:n puitteissa myös esityksen säätämisjärjestystä koskevissa perusteluissa.

Asiantuntijoille toimitetussa sähköpostikutsussa todetaan mm.:

”Hallituksen esityksen säätämisjärjestysperusteluissa (s.121) arvioidaan, että vesihuoltoa voidaan pitää lakisääteisenä julkisena palveluna, jollaista voidaan perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytännön pohjalta pitää ainakin osin julkisena

hallintotehtävänä.
Onko vesihuollossa käsityksenne mukaan kyse perustuslain 124 §:ssä tarkoitetusta julkisesta hallintotehtävästä? Onko arvioinnissa merkitystä sillä, että perustuslakivaliokunta ei ole aikaisemmin vesihuoltolakia arvioidessaan käsitellyt kysymystä perustuslain 124 §:stä ? Entä onko arvionne kannalta merkityksellistä, millaisia vesihuollon maksut ovat oikeudelliselta luonteeltaan (julkisoikeudellisia vai yksityisoikeudellisia)?"

Perustuslain 124 §:n säännös:

"124 § Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle
Julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle."

Hallituksen esityksen säätämisjärjestysperusteluissa tarkastellaan PL 124 §:n soveltamiseen liittyviä kysymyksiä sivuilla 120-125. Tarkastelun otetta voi kai kuvata käytännölliseksi: asioita ja niiden hoitamisajatusta kuvataaan niiinkuin kontrolloidun ja samalla kuitenkin sujuvan toiminnan katsotaan edellyttävän. Erilaisten elementtien tasapainotusta voidaan nähdä parista lainauksesta sivulta 122. Yhtäältä todetaan: "Siltä osin kuin kyse on vesilaitoksen hoitamasta lakisääteisestä tehtävästä huolehtia vesihuollosta kunnan vahvistamalla toiminta-alueella, on nämä vesihuoltolaitoksen tehtävät perusteltua arvioida julkisiksi hallintotehtäviksi" Vähää myöhempänä toisaalta käy selväksi, että vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan välinen suhde perustuu liittämisvelvoitteesta huolimatta luonteeltaan yksityisoikeudelliseen sopimukseen, johon liittyvät riita-asiat käsitellään käräjäoikeudessa. S. 125 viitataan asiakasomisteisten vesiosuuskuntien toiminnan erityispiirteisiin ja todetaan, että näin ollen osuuskuntien toiminta voidaan katsoa "hyvin erityislaatuiseksi ja -luonteiseksi",

- - - - - - -

Perustuslain 124 §;n säännös on perustuslain tasolla uusi, toisin sanoen sisällöltään vastaavankaltaista säännöstä ei sisältynyt ennen nykyistä perustuslakia voimassa olleisiin perustuslakeihin. On tietysti paikallaan, että perustuslain säännöksen soveltamisessa pyritään selkeisiin, käytännön tarpeita vastaaviin ja soveltamiskäytännössä vähitellen vakiintuviin tulkintalinjoihin . Kuten edellä viitatusta aineistostakin ilmenee, selkeitä ja johdonmukaisesti noudatettuja tulkintalinjoja ei aina ole Tämä ei kuitenkaan välttämättä johdu. esim. epätarkkuudesta käsitteiden käytössä tai sen sivuuttamisesta, mitä omaksutuista

päätelmistä seuraa. Tämänkin esityksen aineisto hyvin osoittaa, kuinka monenenlaatuisiin kysymyksiin yhdessä lakiehdotuksessa voidaan joutua ottamaan kantaa. (mikä käsitellään hallintomenettelynä, mistä riidellään käräjäoikeudessa). Jos perustuslakivaliokunta tässä tapauksesssa kirjaa joitakin PL 124 §:n säännökseen liittyviä tulkintalinjoja, ne eivät kuitenkaan saisi liikaa rajata valiokunnan liikkumatilaa joissakin myöhemmin ehkä esille nousevissa erilaisia elementrtejä esiin tuovissa tulkintatilanteissa .

Suhtaudun hyvin varauksellisesti siihen, että voisin esittää joitakin PL 124 §: säännöksen tässä tarkoitettua soveltamista koskevia , käytännön kannalta merkittäviä suosituksia. Minusta PL 124 §:n säännöksen soveltamisen tässä asiassa sopisi olla niin joustavaa , monet tilanteessa esiin nousevat menettelyt niin sallivaa, että lakiehdotus voitaisiin PL 124 §:n estämättä tällaisenaan hyväksyä säädettäväksi tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

- - - - - - -